

Rəsmi-işgüzar mətnlərin tərcüməsində çətinliklər və onların həlli yolları

Turan Muxtarova 

Xülasə. Müasir qloballaşma şəraitində beynəlxalq siyasi, iqtisadi və hüquqi əlaqələrin sürətli inkişafı rəsmi-işgüzar mətnlərin tərcüməsinə olan ehtiyacı əhəmiyyətli dərəcədə artırmışdır. Dövlət sənədlərinin, beynəlxalq müqavilələrin, qanunvericilik aktlarının, diplomatik yazışmaların və beynəlxalq təşkilatlara aid sənədlərin düzgün və adekvat şəkildə tərcümə olunması dövlətlərarası münasibətlərin formalaşması və inkişafında mühüm əhəmiyyət daşıyır. Təqdim olunan məqalədə rəsmi-işgüzar mətnlərin tərcüməsi prosesində meydana çıxan əsas çətinliklər və həmin problemlərin aradan qaldırılması yolları geniş şəkildə araşdırılmışdır. Araşdırma zamanı terminoloji dəqiqlik, hüquqi ekvivalentliyin təmin olunması, sintaktik quruluş xüsusiyyətləri, üslubi uyğunluq və mədəni amillər ətrafı şəkildə təhlil edilmişdir. Müəyyən olunmuşdur ki, rəsmi-işgüzar üslubun əsas xarakterik xüsusiyyətləri obyektivlik, standart dil normalarına uyğunluq, emosional ifadələrdən uzaqlıq və dəqiq strukturun qorunmasından ibarətdir. Tərcümə prosesində terminoloji və ya üslubi xarakter daşıyan hər hansı yanlışlıq hüquqi və inzibati problemlərin yaranmasına səbəb ola bilər. Məqalədə müxtəlif dillərin hüquq sistemləri arasındakı fərqlərin tərcümə prosesinə təsiri məsələsi də araşdırılmışdır. Xüsusilə Azərbaycan və ingilis dillərində hüquqi terminlərin adekvat ekvivalentlərinin müəyyənləşdirilməsi mühüm problemlərdən biri kimi qiymətləndirilmişdir. Tədqiqat nəticəsində aydın olmuşdur ki, peşəkar tərcümə fəaliyyəti yalnız dil bilikləri ilə məhdudlaşmır, eyni zamanda, hüquq, diplomatiya və beynəlxalq münasibətlər sahəsində geniş nəzəri və praktik biliklər tələb edir. Məqalədə terminoloji bazaların, elektron lüğətlərin və beynəlxalq standartların tətbiqinin tərcümə keyfiyyətinin yüksəldilməsində mühüm rol oynadığı xüsusi vurğulanmışdır. Bununla yanaşı, funksional ekvivalentlik prinsipinin tətbiqinin rəsmi mətnlərin daha dəqiq, anlaşıqlı və məqsədəuyğun şəkildə tərcüməsinə imkan yaratdığı qeyd edilmişdir. Tədqiqat çərçivəsində rəsmi-işgüzar üslubun spesifik xüsusiyyətləri müəyyən edilmiş, tərcümə zamanı qarşıya çıxan problemlərin praktik həlli yolları göstərilmişdir. Eyni zamanda, peşəkar tərcümə bacarıqlarının formalaşdırılması və zəngin terminoloji bazanın mövcudluğunun əhəmiyyəti xüsusi olaraq diqqətə çatdırılmışdır.

Açar sözlər: rəsmi-işgüzar üslub, tərcümə, hüquqi mətn, terminologiya, üslubi uyğunluq, sənəd tərcüməsi, ekvivalentlik

Bakı Slavyan Universiteti, magistrant, Bakı, Azərbaycan

E-poçt: turanmukhtarova@gmail.com

Daxil oldu: 6 Mart 2026; Qəbul edildi: 8 İyun 2026; Onlayn dərc edildi: 30 İyun 2026

© Müəllif(lər) 2026. Bu, Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Beynəlxalq Lisenziyası (CC BYNC 4.0) şərtləri altında paylanan açıq girişli məqalədir.

Difficulties in Translating Official-Business Texts and Their Solutions

Turan Mukhtarova 

Abstract. *In the context of modern globalization, the rapid development of international political, economic, and legal relations has significantly increased the need for the translation of official-business texts. Accurate and adequate translation of state documents, international agreements, legislative acts, diplomatic correspondence, and documents belonging to international organizations plays an important role in the establishment and development of interstate relations. The present article extensively examines the main difficulties arising in the process of translating official-business texts as well as the possible ways of overcoming these problems. During the research, terminological accuracy, the maintenance of legal equivalence, syntactic features, stylistic correspondence, and cultural factors were analyzed in detail. It was determined that the principal characteristics of official-business style consist of objectivity, compliance with standardized language norms, avoidance of emotional expressions, and preservation of a precise structure. Any terminological or stylistic mistake made during the translation process may lead to legal and administrative complications. The article also investigates the impact of differences between legal systems of various languages on the translation process. In particular, identifying adequate equivalents of legal terms in Azerbaijani and English has been evaluated as one of the major issues. The findings of the research demonstrate that professional translation activity is not limited solely to language proficiency but also requires extensive theoretical and practical knowledge in the fields of law, diplomacy, and international relations.*

The article emphasizes the significant role of terminological databases, electronic dictionaries, and international standards in improving translation quality. In addition, it is noted that the application of the principle of functional equivalence enables official texts to be translated in a more accurate, comprehensible, and appropriate manner. Within the framework of the research, the specific characteristics of official-business style were identified, and practical solutions to problems encountered during translation were presented. At the same time, special attention was paid to the importance of developing professional translation skills and maintaining a comprehensive terminological base.

Keywords: *official-business style, translation, legal text, terminology, stylistic equivalence, document translation, legal equivalence*

Baku Slavic University, Master's student, Baku, Azerbaijan

E-mail: turanmukhtarova@gmail.com

Received: 6 March 2026; Accepted: 8 June 2026; Published online: 30 June 2026

© The Author(s) 2026. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0).

Giriş

Qloballaşmanın geniş vüsət alması və beynəlxalq inteqrasiya proseslərinin sürətlənməsi dövlətlər arasında siyasi, iqtisadi, hüquqi və mədəni münasibətlərin intensiv inkişafına şərait yaratmışdır. Bu münasibətlərin formalaşdırılması və davamlılığının təmin olunmasında müxtəlif dillərdə tərtib edilən rəsmi sənədlərin tərcüməsi mühüm rol oynayır. Müasir beynəlxalq əməkdaşlıq sistemində müqavilələr, memorandumlar, qanunvericilik sənədləri, diplomatik yazışmalar, kommersiya xarakterli sənədlər və digər rəsmi-işgüzar mətnlər dövlətlərarası əlaqələrin əsas ünsiyyət

vasitələrindən biri kimi çıxış edir. Bu səbəbdən həmin sənədlərin məzmun baxımından düzgün, dəqiq və adekvat şəkildə tərcümə olunması həm nəzəri, həm də praktik baxımdan xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Rəsmi-işgüzar üslub digər funksional üslublardan özünün standartlaşdırılmış forması, dəqiqliyi, yığcamlığı və obyektivliyi ilə fərqlənir. Bu üslubda emosional və ekspressiv dil vasitələrinə, demək olar ki, yer verilmir, dil vahidləri isə müəyyən norma və qaydalar çərçivəsində işlədilir. Buna görə də belə mətnlərin tərcüməsi zamanı həmin xüsusiyyətlərin qorunub saxlanması yüksək peşəkarlıq və dil kompetensiyası tələb edir.

Metodlar

Rəsmi sənədlərin tərcüməsinin əsas məqsədi mətnin hüquqi qüvvəsini və semantik məzmununu dəyişdirmədən onu başqa dildə dəqiq şəkildə ifadə etməkdən ibarətdir. Lakin dillərin qrammatik quruluşundakı fərqlər, hüquq sistemlərinin müxtəlifliyi və terminoloji uyğunsuzluqlar tərcümə prosesini daha mürəkkəb edir. Bu baxımdan, rəsmi-işgüzar mətnlərin tərcüməsi zamanı ortaya çıxan problemlərin araşdırılması həm elmi, həm də praktik aspektdən aktual məsələlərdən biri hesab olunur.

Müasir dövrdə beynəlxalq münasibətlərin, iqtisadi əməkdaşlığın və diplomatik əlaqələrin genişlənməsi rəsmi-işgüzar mətnlərin tərcüməsinə olan ehtiyacı əhəmiyyətli dərəcədə artırmışdır. Dövlət qurumları, beynəlxalq təşkilatlar, şirkətlər və hüquqi institutlar arasında aparılan yazışmaların böyük bir qismi ingilis dilində həyata keçirilir. Buna görə də ingilis dilindən Azərbaycan dilinə rəsmi-işgüzar mətnlərin tərcüməsi tərcüməşünaslıq elminin əsas istiqamətlərindən birinə çevrilmişdir.

Nəticələr

Rəsmi-işgüzar mətnlər dəqiqlik, standartlıq, hüquqi qüvvəyə malik olması və emosional neytrallığı ilə digər funksional üslublardan fərqlənir (Abdullayev, 2018; Əsgərov, 2016; Kazımov, 2014; Məmmədov, 2020). Bu tip mətnlərdə hər bir söz və ifadə konkret hüquqi və ya inzibati mənə daşdığından, tərcümə zamanı edilən ən kiçik səhv belə sənədin məzmun və mahiyyətinin dəyişməsinə səbəb ola bilər. Buna görə də tərcümə prosesində terminoloji dəqiqlik, hüquqi ekvivalentlik, sintaktik uyğunluq və rəsmi üslubun qorunması əsas və zəruri şərtlər kimi çıxış edir.

Rəsmi-işgüzar üslubun əsas xüsusiyyətləri. Rəsmi-işgüzar üslub dövlət idarəçiliyi, hüquq, diplomatiya və inzibati münasibətlər sahəsində istifadə olunan funksional üslub növüdür. Bu üslubun əsas xüsusiyyətləri aşağıdakılardır:

- dəqiq və standart ifadələrdən istifadə;
- emosional çalarların olmaması;
- hüquqi və terminoloji sabitlik;
- məntiqi ardıcılıq;
- obyektiv və rəsmi ton.

Bu xüsusiyyətlərin qorunması tərcümə prosesində əsas tələblərdən biri hesab olunur.

Terminoloji problemlər. Rəsmi-işgüzar mətnlərin tərcüməsində ən mühüm problemlərdən biri terminoloji uyğunluğun təmin edilməsidir. Hüquqi və inzibati terminlər müəyyən hüquqi mənə daşdığı üçün onların yanlış tərcüməsi ciddi problemlərə səbəb ola bilər.

Məsələn:

- “agreement” – razılaşma;
- “contract” – müqavilə;
- “treaty” – beynəlxalq müqavilə.

Bu terminlərin qarışdırılması sənədin hüquqi qüvvəsinə təsir göstərə bilər.

Terminoloji problemlərin həlli üçün:

- beynəlxalq terminoloji bazalardan istifadə edilməli;
- sahə üzrə ixtisaslaşmış lüğətlərə müraciət olunmalı;
- terminlərin kontekstual mənası nəzərə alınmalıdır.

Hüquqi ekvivalentlik problemi. Müxtəlif ölkələrin hüquq sistemləri bir-birindən fərqləndiyi üçün bəzi terminlərin digər dildə tam qarşılığı olmur. Belə hallarda tərcüməçi funksional və ya izahlı tərcümə üsullarından istifadə etməlidir. Məsələn, “common law” termini Azərbaycan hüquq sistemində tam ekvivalentə malik deyildir. Bu səbəbdən həmin termin izahla birlikdə təqdim olunmalıdır.

Sintaktik və qrammatik fərqlər. İngilis dilində rəsmi sənədlərdə uzun və mürəkkəb cümlələrdən geniş istifadə olunur. Azərbaycan dilində isə daha qısa və aydın sintaktik quruluş üstünlük təşkil edir. Tərcümə zamanı cümlə quruluşunun hədəf dilin normalarına uyğunlaşdırılması vacibdir.

Üslubi uyğunluq. Rəsmi sənədlərdə istifadə olunan standart ifadələrin adekvat tərcüməsi xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Məsələn:

- “hereby” – “bununla”;
- “in accordance with” – “uyğun olaraq”;
- “the parties agree as follows” – “tərəflər aşağıdakılar barədə razılığa gəlirlər”.

Bu tip standart ifadələr rəsmi üslubun qorunmasına kömək edir.

Mədəni faktorlar. Diplomatik yazışmalar və beynəlxalq sənədlər etik normaların və rəsmi müraciət formalarının ciddi şəkildə gözlənilməsi sahələrdir. Müxtəlif mədəni mühitlərdə rəsmi ünsiyyət qaydalarının fərqlənməsi səbəbindən tərcümə zamanı mədəni uyğunluğun nəzərə alınması xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Tərcüməşünaslıqda Peter Newmark qeyd edir ki, rəsmi üslubun əsas məqsədi informasiyanın mümkün qədər dəqiq şəkildə ötürülməsidir və bu zaman bədii ifadəlilikdən daha çox funksional uyğunluq ön plana çıxır (Newmark, 1988, s. 14). Bu baxımdan, rəsmi-işgüzar mətnlərin tərcüməsi yalnız dil bilikləri ilə məhdudlaşmır, həm də hüquq, iqtisadiyyat və beynəlxalq münasibətlər üzrə geniş bilik və hazırlıq tələb edir.

Rəsmi-işgüzar mətnlərin tərcüməsində əsas problemlərdən biri terminoloji ekvivalentliyin təmin olunmasıdır. İngilis dilində mövcud olan bir sıra hüquqi, iqtisadi və inzibati terminlərin Azərbaycan dilində tam semantik qarşılığı olmadığı üçün onların müxtəlif variantlarda verilməsi terminoloji vahidliyin pozulmasına gətirib çıxarır. Xüsusilə “compliance”, “due diligence”, “affidavit”, “memorandum of understanding”, “binding agreement” kimi ifadələrin tərcüməsi bu baxımdan çətinlik yaradır. Nigar Kazımova qeyd edir ki, terminoloji qeyri-ekvivalentlik hüquqi mətnlərin tərcüməsində ən ciddi problemlərdən biridir və bu, sənədin hüquqi qüvvəsinə birbaşa təsir göstərir (Kazımova, 2024; Həsənov, 2019; Rəcəbova, 2014; Rəcəbova, 2015).

Məsələn, ingilis hüquq terminologiyasında istifadə olunan “consideration” anlayışı müqavilə hüququnda xüsusi məna daşıyır və Azərbaycan hüquq sistemində onun tam ekvivalenti yoxdur. Bu halda tərcüməçi ya izahlı tərcüməyə, ya da funksional ekvivalentə müraciət etməlidir. Eugene Nida funksional ekvivalentlik nəzəriyyəsində vurğulayır ki, tərcümənin əsas məqsədi mənbə dildəki təsirin hədəf dildə mümkün qədər adekvat şəkildə ötürülməsidir (Nida, 1964, s. 159).

Digər mühüm çətinlik qrammatik və sintaktik fərqlərlə bağlıdır. İngilis dili analitik quruluşa malik olduğu halda, Azərbaycan dili aqqlütinativ dillər qrupuna daxildir. İngilis dilində söz sırası sabit “subject + predicate + object” modelinə əsaslanır, Azərbaycan dilində isə söz sırası daha çevikdir və

xəbər, adətən, cümlənin sonunda yerləşir. Bu fərqlər xüsusilə uzun və mürəkkəb rəsmi cümlələrin tərcüməsini çətinləşdirir.

Rəsmi mətnlərdə geniş istifadə olunan passiv quruluşlar da tərcümə zamanı çətinlik yaradır. Məsələn, “The agreement shall be deemed valid upon signature” cümləsinin tərcüməsində həm hüquqi məna, həm də rəsmi üslub qorunmalıdır. Belə hallarda tərcüməçi qrammatik transformasiyalardan istifadə etməyə məcbur olur. J. C. Catford bildirir ki, dillərarası struktur fərqləri tərcümədə transformasiya zərurəti yaradır və bu dəyişikliklər mətnin semantik bütövlüyünü qorumağa xidmət edir (Catford, 1965, s. 73).

Cavid Babayev də ingilis və Azərbaycan dillərinin qrammatik xüsusiyyətlərini müqayisə edərək qeyd edir ki, rəsmi-işgüzar mətnlərin tərcüməsində sintaktik dəyişikliklər qaçılmazdır və tərcüməçi məzmunun qorunması üçün cümlə quruluşunu yenidən formalaşdırmalı olur (Babayev, 2023, s. 31). Xüsusilə “shall”, “may”, “must” kimi modal feillərin tərcüməsi hüquqi sənədlərdə mühüm rol oynayır. İngilis hüquq dilində “shall”, adətən, öhdəlik və məcburiyyət bildirir, Azərbaycan dilində isə bu məna “etməlidir”, “məcburdur”, “yerinə yetirir” kimi müxtəlif formalarla ifadə oluna bilər və yanlış seçim hüquqi məna dəyişikliyinə səbəb ola bilər.

Rəsmi-işgüzar mətnlərin tərcüməsində üslubi çətinliklər də mühüm yer tutur. İngilis rəsmi yazışmalarında “hereby”, “thereof”, “whereas”, “in accordance with”, “pursuant to” kimi sabit ifadələr geniş istifadə olunur. Azərbaycan dilində bu ifadələrin birbaşa və tam üslubi qarşılığını tapmaq hər zaman mümkün olmur. Məsələn, “hereby” sözü kontekstdən asılı olaraq “bununla”, “hazırkı sənədlə” və ya “bu vasitə ilə” kimi fərqli formalarda tərcümə edilə bilər. Bu halda tərcüməçi yalnız sözün lüğəvi mənasını deyil, onun funksional rolunu da nəzərə almalıdır. Belə standart ifadələrin düzgün tərcüməsi sənədin rəsmi xarakterinin qorunmasında mühüm rol oynayır, əks halda, mətn ya həddindən artıq sərbəst, ya da süni və anlaşılmaz görünə bilər.

Mədəni və hüquqi fərqlər də tərcümə prosesində ciddi problemlər yaradır. İngiltərə və ABŞ hüquq sistemləri “common law” modelinə əsaslandığı halda, Azərbaycan hüquq sistemi kontinental hüquq sistemində daha yaxındır. Bu səbəbdən “trust”, “equity”, “tort” kimi anlayışların Azərbaycan hüququnda birbaşa analoqu yoxdur. Belə hallarda tərcüməçi izahlı tərcümə və ya transliterasiya üsullarından istifadə edir. Nigar Kazımova vurğulayır ki, hüquqi və mədəni fərqlər yalnız leksik deyil, həm də konseptual çətinliklər yaradır və bu fərqlər nəzərə alınmadan edilən tərcümə hüquqi məzmunun təhrifinə səbəb ola bilər (Kazımova, 2024, s. 54).

Rəsmi-işgüzar mətnlərdə abbreviatura və qısaltmalar da əlavə çətinlik yaradır. İngilis dilində geniş yayılmış “CEO”, “LLC”, “VAT”, “NDA”, “IPO” kimi qısaltmaların bəzilərinin Azərbaycan dilində qarşılığı mövcuddur, bəziləri isə olduğu kimi saxlanılır və ya izah edilir. Seçim sənədin məqsədindən və kontekstindən asılı olaraq dəyişir.

Müasir dövrdə maşın tərcüməsi sistemləri və süni intellekt texnologiyaları geniş tətbiq olunsada, onlar hələ də hüquqi və terminoloji dəqiqliyi tam təmin edə bilmir. Neyron tərcümə sistemləri xüsusilə terminoloji uyğunluq və sintaktik struktur baxımından səhvlərə yol verə bilər. Buna görə də insan müdaxiləsi və post-redaktə mərhələsi vacib hesab olunur. Elçin Mirzayev qeyd edir ki, geriye tərcümə (back translation) üsulu mətnin keyfiyyətinin yoxlanılmasında effektiv vasitədir (Mirzayev, 2025, s. 27). Rəsmi-işgüzar mətnlərin tərcüməsində problemlərin həlli üçün bir sıra yanaşmalar mövcuddur. İlk növbədə, tərcüməçi peşəkar terminoloji bazalardan və sahəvi lüğətlərdən istifadə etməlidir. Bundan əlavə, beynəlxalq standartların tətbiqi terminoloji vahidliyin qorunmasına kömək edir. Digər vacib məsələ ixtisaslaşmadır; bu sahədə çalışan tərcüməçilər yalnız dil biliklərinə deyil, həm də hüquq və biznes sahəsində biliklərə sahib olmalıdırlar. Peter Newmark qeyd edir ki, xüsusi sahə mətnlərinin tərcüməsində peşəkar biliklər dil bilikləri qədər vacibdir (Newmark, 1988, s. 151).

Üçüncü mühüm amil redaktə və korrektə mərhələsidir. Rəsmi sənədlərdə səhvlərin qarşısını almaq üçün tərcümə bir neçə mərhələdə yoxlanmalıdır. Praktikada “tərcüməçi – redaktor – hüquq məsləhətçisi” modeli geniş tətbiq olunur və bu yanaşma xüsusilə beynəlxalq müqavilələrin tərcüməsində daha etibarlı nəticələr verir.

Rəsmi-işgüzar mətnlərin tərcüməsi standart terminologiyanın mövcudluğu, qrammatik konstruksiyalar, hüquqi uyğunsuzluqlar və mədəni fərqlər səbəbindən mürəkkəb xarakter daşıyır. Bu çətinliklərin aradan qaldırılması üçün terminoloji bazalardan və qlossarilərdən istifadə etmək, cümlə quruluşlarını hədəf dilin normalarına uyğunlaşdırmaq, həmçinin hüquqi və mədəni konteksti dərinləndirən təhlil etmək vacib hesab olunur. Tərcümə prosesində qarşıya çıxan əsas problemlər aşağıdakılardır:

Terminoloji uyğunsuzluqlar: Hər bir dil özünəməxsus hüquqi və inzibati terminlər sisteminə malikdir. Buna görə də bir dildə mövcud olan hüquqi anlayış digər dildə tam semantik qarşılıq tapmaya bilər. Bu isə tərcümə zamanı məna itkilərinə və ya hüquqi yanlışlıqlara səbəb ola bilər.

Struktur və standart qəliblər: Rəsmi sənədlər, müqavilələr və hesabatlar ciddi standartlara və müəyyən şablonlara əsasən hazırlanır. Xarici dildəki strukturun Azərbaycan dilinin sintaktik xüsusiyyətlərinə uyğunlaşdırılması zamanı müəyyən uyğunsuzluqlar yaranır.

Mədəni fərqlər və üslub xüsusiyyətləri: Rəsmi mətnlərin tonu bəzən həddindən artıq rəsmi və sərt, bəzən isə daha yumşaq ola bilər. Müxtəlif mədəniyyətlərdə işlənən ifadələr hədəf dildə kobud və ya qeyri-ciddi təsir bağışlaya bilər. Buna görə tərcümə zamanı üslubi uyğunluğun qorunması mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Qısaltmalar və abreviaturalar: Beynəlxalq sənədlərdə tez-tez müxtəlif təşkilat və qurumlara aid qısaltmalardan istifadə olunur. Bu abreviaturaların bir qisminin Azərbaycan dilində qəbul olunmuş qarşılığı olmadığı üçün onların tərcüməsi əlavə çətinlik yaradır.

Hüquqi məsuliyyət: Rəsmi sənədlərdə yol verilən ən kiçik tərcümə səhvi belə ciddi hüquqi və maliyyə problemlərinə səbəb ola bilər. Buna görə tərcümə prosesində maksimum dəqiqliyin təmin olunması vacibdir.

Tərcümə zamanı yaranan problemlərin aradan qaldırılması üçün bir sıra praktik üsullardan istifadə edilir:

Terminoloji qlossarilərdən istifadə: Peşəkar tərcüməçilər rəsmi lüğətlərə, beynəlxalq terminoloji bazalara və şirkətdaxili glossary sistemlərinə əsaslanmalıdırlar. Bu, terminoloji vahidliyin qorunmasına kömək edir.

Cümlə strukturunun qorunması: Rəsmi üslubda emosional və bədii təsvir vasitələrindən istifadə edilmədiyinə görə cümlələr sadə, dəqiq, lakonik və standart konstruksiyalar əsasında qurulmalıdır.

Adaptasiya və lokallaşdırma: Müəyyən ölkəyə aid sənəd tərcümə olunarkən həmin ölkənin qanunvericiliyi, hüquq sistemi və sənəd dövriyyəsi xüsusiyyətləri nəzərə alınmalıdır.

Əlavə izahların verilməsi: Hədəf dildə qarşılığı olmayan spesifik terminlər üçün mötərizədə orijinal termin və ya qısa izah təqdim edilə bilər. Bu üsul hüquqi və semantik dəqiqliyin qorunmasına imkan yaradır.

Beynəlxalq təcrübədən istifadə: Müqavilə, memorandum və digər rəsmi sənədlərin tərcüməsində oxşar beynəlxalq sənəd nümunələrindən və qəbul olunmuş standartlardan yararlanmaq məqsəduyğun hesab olunur. Tərcümə zamanı qrammatik normalara və terminoloji dəqiqliyə ciddi şəkildə riayət olunması yekun mətnin hüquqi və işgüzar standartlara uyğunluğunu təmin edir.

Beləliklə, ingilis dilində rəsmi-işgüzar mətnlərin Azərbaycan dilinə tərcüməsi çoxşaxəli və mürəkkəb proses hesab olunur. Terminoloji qeyri-ekvivalentlik, qrammatik və sintaktik fərqlər, hüquqi sistemlər arasındakı uyğunsuzluqlar, üslubi problemlər və mədəni fərqlər tərcümə prosesində əsas çətinliklər kimi çıxış edir. Bu problemlərin effektiv həlli üçün peşəkar hazırlıq, terminoloji standartlaşdırma, funksional ekvivalentlik prinsipi, redaktə mərhələsi və müasir texnologiyalardan düzgün istifadə mühüm rol oynayır.

Müzakirə və Nəticə

Apardığımız tədqiqat nəticəsində müəyyən etdik ki, rəsmi-işgüzar mətnlərin tərcüməsi yüksək peşəkarlıq, dəqiqlik və məsuliyyət tələb edən mürəkkəb fəaliyyət sahələrindən biridir. Müxtəlif dillərin hüquqi, mədəni və üslubi xüsusiyyətləri tərcümə prosesini daha da çətinləşdirən əsas amillər kimi çıxış edir. Məqalədə aparılmış təhlillər göstərir ki, peşəkar tərcüməçi yalnız dil bilikləri ilə kifayətlənməməli, eyni zamanda hüquq, diplomatiya və beynəlxalq münasibətlər sahəsində də geniş nəzəri və praktik biliklərə malik olmalıdır. Terminoloji bazalardan, elektron lüğətlərdən və beynəlxalq standartlardan istifadə tərcümənin keyfiyyətinin yüksəldilməsində mühüm rol oynayır. Bununla yanaşı, funksional ekvivalentlik prinsipinin tətbiqi rəsmi sənədlərin həm hüquqi məzmununun, həm də üslubi xüsusiyyətlərinin qorunmasına imkan verir. Müasir dövrdə beynəlxalq əməkdaşlığın genişlənməsi rəsmi-işgüzar mətnlərin peşəkar səviyyədə tərcüməsinə olan tələbatı daha da artırır. Bu baxımdan, həmin sahədə elmi araşdırmaların davam etdirilməsi və tərcümə metodlarının daim təkmilləşdirilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Nəticə etibarilə, ingilis dilində rəsmi-işgüzar mətnlərin Azərbaycan dilinə tərcüməsi çoxşaxəli və mürəkkəb proses hesab olunur. Terminoloji qeyri-ekvivalentlik, qrammatik və sintaktik fərqlər, hüquq sistemləri arasındakı uyğunsuzluqlar, üslubi problemlər və mədəni fərqlər tərcümə zamanı əsas çətinliklər sırasında yer alır. Bu problemlərin aradan qaldırılması üçün peşəkar hazırlıq, terminoloji standartlaşdırma, funksional ekvivalentlik prinsipinin tətbiqi, redaktə mərhələsi və müasir texnologiyalardan səmərəli istifadə mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Ədəbiyyat

1. Abdullayev, A. (2018). *Azərbaycan dilinin funksional üslubları*. Elm Nəşriyyatı.
2. Babayev, J. (2023). *Grammatical Aspects of Translation in English and Azerbaijani*. Research Retrieval and Academic Letters.
3. Catford, J. C. (1965). *A Linguistic Theory of Translation*. Oxford University Press.
4. Əsgərov, M. (2016). *Müasir Azərbaycan dilində rəsmi üslub*. Elm Nəşriyyatı.
5. Həsənov, R. (2019). *Tərcümə nəzəriyyəsinin əsasları*. Elm və Təhsil Nəşriyyatı.
6. Kazımov, Q. (2014). *Azərbaycan dilinin üslubiyyəti*. Elm və Təhsil Nəşriyyatı.
7. Kazımova, N. (2024). *Achieving Accuracy in Azerbaijani English Legal Document Translation: Challenges and Strategies*. Porta Universorum.
8. Məmmədov, N. (2020). *Rəsmi sənədlərin dili və üslubu*. Elm və Təhsil Nəşriyyatı.
9. Mirzayev, E. (2025). *Backtranslation as a Quality Control Tool in Translation Studies*. Global Spectrum of Research and Humanities.
10. Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. Prentice Hall.
11. Nida, E. (1964). *Toward a Science of Translating*. Brill.
12. Rəcəbova, S.Ş. (2014). İngilis dilinin rəsmi-işgüzar üslubunun inkişaf tarixi. *BSU-nun Elmi əsərləri, Dil və ədəbiyyat seriyası, 1*, 127–131.
13. Rəcəbova, S.Ş. (2015). İngilis dilinin rəsmi-işgüzar üslubunun əsas janrları və funksiyaları. *Mütərcim, Humanitar elmlərin öyrənilməsinin aktual problemləri, 1*, 45–47.